

nostre nom prové del gr. *λωτός*, que si a Grècia designava una planta de farratge, a Líbia s'aplicà a la ginjolera, i en altres parts d'Àfrica al lledoner, com en donen testimoni Teofrast i d'altres; també el llatí LOTUS, pres del grec, figura com a nom del lledoner en Columella hispano-romà, segons Meyer, *Geschichte der Botanik*. El derivat LOTO, -ONIS, que suposen la major part de les formes hispàniques (d'altres semblen postular *LOTONĒUS o *LÓTANOS) ja degué existir a l'Antiguitat, perquè en uns Hermeneumata Vaticans, transmesos en un ms. del S. x, ja llegim la glossa «*λωτων: loto*» (CGL III, 428.47). La -t- de les formes aragoneses és regular dialectològicament, i d'allà estant es degué propagar cap al Sud, donant-s'hi probablement la mà amb alguna relíquia mossàrab, llenguatge on això és també regular.

Com a nom del nenúfar africà i índic *lotus* [fr. 1552], c. 1900 [Vogel i eds. tardanes de Lab.].

DERIV.: *Lledoner* [1416, supra].

CPT.: *Lotòjag*.

1 Els aragonesos el coneixen per *Lidón*; però en aquest cas fins l'Estat ha respectat el nom nacional, no pas per bona voluntat sinó per ignorància. —

2 Que és el mot viu, i del portugués comú, no ens en deixa dubtar Eça de Queiroz, en posar-nos-el en vista en els paisatges d'*A Cidade e as Serras* (a l'Estrela, p. 358); Carolina i Henr. Michaëlis i Cornu no ens permeten dubtar de l'accentuació de *lódão*, var. *lodo* (KJRPb. iv, 338; Gr. Gru. I, § 26), ni Leite de V. quan localitza *lódó* i *lodoeira* a Covas en el Douro (Opúsc. II, 496), si bé no ens cal seguir-los en les excuses que cerquen per aclarar els ulls davant la terminació -ANO. Encara és més segur, però, que aquest -ANO- (sufix que restà productiu en luso-castellà) no ens ha de preocupar, tocant a l'etimologia. — 3 Com m'expliquen bé a Linás de Broto (1966) *liroles* és el nom que donen a la fruiteta vermella de l'arç blanc, i crec que els *liróls* de què em parlà un altre a Bielsa, fets per un arbre *liroler*, que em comparaven a l'«arboçolera» (1965), i la *ilolera* esmentada a Aragües (1966) devien ser el mateix. En això no podem decidir si es tracta d'alteracions del nom del lledó i lledoner, aplicades a fruitetes i arbres semblants o comparables, o si es tracta d'un altre pare de família, o d'una altra deu que s'hi aiguarreja. — 4 Per a versemblants representants d'aquest nom de l'arboç en la nostra toponímia, veg. l'*OnomCat.* a prop. de *Les Anoves* etc.

Lledriola, V. *guardiola* (LLADRE) *Lledro(ner)*, V. *lledó* *Lleer*, *lleeriu*, *lleerós*, V. *lleure* *Lleers*, grafia errònia de l'*AlcM* en lloc de *Llaés*, nom pre-romà en -ESSE, si bé és incert si la base és *LACESSE o *LADASSE (cf. arag. *Layés*, però les formes antigues potser farien pensar més en l'altra) *Llefardar*, *llefar-dós*, *llefarut*, *llefec*, -ega, *llefernada*, *llefinyós*, *llefiscós*, V. *llefre*

LLEFRE, 'brut', 'golut', mot decadent en català, però que hi deixà des d'antic derivats i mots combi-

nats; parent de l'oc. *lefre* id. (també *lifre* etc.), i del basc *lapur*, *napur*, 'lladre', 'golut', 'llaminer' (la -p- del qual pot venir d'una -f-); origen desconegut, si bé no sembla que hi hagi cap possibilitat de relacionar-ho amb el nom germànic dels llavis (LIPFJA/LEPAS-, que només en dialectes alt-alemanys, i bastant moderns, pogué passar fonèticament a *leffur*); si que hi pot haver relació amb *nassur* nom africà antic de tribus guerreres i predatòries (probablement camític i no semític), que segons fets de fonètica ibero-basca pogué canviar la N- en L-. □ 1.ª doc.: 1805, Belv.; però sembla que ja se'n troben rastres indirectes en català en el S. xv.

«*Llefre*, -fra adj., pringón, grasiento, lechón; sordidus, spurcus», Belv., reproduït pel menorquí Febrer Cardona, i reprès per Lab. 1840 definint-lo «greixós, llapissós». Després *llefre* «goloso, sucio: mans llefres» com a usual a Vic segons el *DAG.*; «*llefre*, -fra. 1. cast. *pringoso*, 2. cast. *goloso*», *DOrt.*; «brut d'una substància greixosa, enganxosa; golut», *Dfa*.

En tenim, doncs, ben poca documentació directa. I no gaire més derivats evidents: *llefró* adj. *llefre*, *llamenc* a Canet de Mar (*AlcM*), *llefris* «brut, greixós» a Valls (id.), segons J. Amades també a Gandesa, on seria de «gènere invariable: golafre: *la llefris de fulana tot s'ho min< i >aria en un dia*» (*Excursions* III, 126); i sembla evident que d'aquell *llefró* sigui una mera alteració, per influència dels sinònims *llaminer*, *llamenc* etc., el men. *llenfró*, -ona, «golós» («mira es porcellets qui s'aboquen a sa pica com a *llenfrons*») (i ja Moll, en el Supl. al *REW*, § 1971, l'any 1930), *AlcM*.

Però d'altra banda n'hi ha certs testimonis indirectes, i altres derivats més imperfectes, que afloren, en molts llocs, diversos i antics. Eiximenis degué escriure *GOLAFRE* en el *Llibre de les Dones* en els tres passatges que hem comentat en aquell article (cap. 262), majorment coincidint aquí els tres mss. A, B, I, però l'antiquíssim i molt arcaic fragment de Collbató (*Cb*), de primers del S. xv, porta en tots tres una forma *golefre*, evidentment alterada per contaminació del nostre *llefre*: «lo *goleffre*, qui tostemps pensa cant menjarà», «pot lo *goleffre* portar dobla corona, la una com a *goleffres* e l'altra com a embriach» (A, f° 183r1, amb una -s un poc xocant, que coincideix amb *golafres* del ms. A).

Partint de *llefre*, tal com *frenar* de *fre* o *termenar* de *terme*, es degué formar **llefrenar*, que per via fonètica passava quasi automàticament a *llenlefnar*; i aquest està comprovat per molts derivats: *enllefnar*, -ar-se, -at [Belv., FebrCard.], que el *DAG* grafia «*enllafernata*: empastifat, brut», *llefernada* «esquitx o taca de greix o d'altra cosa que embruta» a Olot (*AlcM*), i *desenllefnar* «netejar una cosa enllefnada» (*Dfa.*); EnrValor en confirma l'ús valencià (Sud), si bé amb pronúncia *desenllafernarse* (c. 1950),⁴ i el positiu fou usat per Verdager en les primeres versions de l'*Atl.* (1867, 1877): «adona-se'n y'l xafa del peu feixuc desota: / quan son cervell a engrunes *enlleferna* l'arrel / de l'arbre ab los esquitxos de llort verí y sangota, / lo plor d'elles esclata y arriba fins al cel» (*Atl.* II, 38b,